

PAPIER MAKEN TE GERAARDSBERGEN

door Jean MERCKX

Korte geschiedenis van de PAPETERIE DE GRAMMONT.

Op 8 april 1771 krijgt Antoine VAN SANTEN bij octrooi de toelating tot het uitbaten van een papiermolen te Geraardsbergen waarschijnlijk gevestigd aan de Dender op de grens met Overboelare.

Uit een kroniek van 1786 leren we dat in die tijd "de papieren van Geraardsbergen en Luxemburg" de mooiste en de beste van het land zijn.

In 1834 is er een eerste melding van het bestaan van een papierfabriek te Geraardsbergen.

In 1846 schrijft ene JOBBART over de verschrikkelijke explosie van een stoombetel van 12 pk in de papierfabriek van A. FONTAINE (1)

Vervolgens wordt in 1848 een staatslening van 6000 Bf toegestaan aan de gebroeders FONTAINE voor het opstarten van een "Papeterie" aan de papiermolenstraat te Geraardsbergen, zeer waarschijnlijk op de fundamenten van de verwoeste oude fabriek.

Schijnbaar gaan de zaken goed want in 1870/71 wordt een "stoomtuig" aangeschaft door Benjamin FONTAINE en wordt de productie van karton op basis van stropulp gedeeltelijk gemechaniseerd. Deze stropulp werd verkregen door het stro fijn te hakken en daarna gedurende enkele uren met kalkmelk te koken in kleine bolkokers, waarna de bekomen halfstof gereinigd en verder mechanisch vervezeld werd. Hiermee werd een geelachtig karton of papier gemaakt meestal gebruikt als verpakkingsmateriaal of als goedkoop schrijfpapier; dit was destijds een alternatief voor het steeds duurder wordende lompenpapier. Actueel wordt enkel nog in ontwikkelingslanden papier op basis van stro gemaakt.

In datzelfde jaar 1871 koopt Victor FONTAINE een andere "Cartonnerie à main" in het nabijgelegen Goferdinge en zal dit verder uitbouwen.

De zuster FONTAINE ondertussen getrouwd met Mr Toussaint een Fransman, komt rond 1876 ook in het goeddraaiende familiebedrijfje, dat de naam "FONTAINE Soeurs & Cie" krijgt.

De verdere uitbouw lijkt vlot te verlopen want in 1882-83 noteren we naast een "stoomtuig" ook een "waschketel en twee draagtuigen" in de productie.

Om welke reden dan ook, wordt op 9 maart 1887 de zaak verkocht aan de bankier Gustave SPITAEELS, die in mei 1887 met Louis DENAEYER, uitbater te Willebroek van de commanditaire Vennootschap "DE NAEYER & Cie" een naamloze maatschappij opricht.

De naam van de nieuwe firma wordt PAPETERIE DE GRAMMONT (staatsblad van 9 juni 1887).

Als inbreng van De Nayer wordt een geavanceerd stoomtuig met generator, een ontwikkeling van Mr L. Denaeyer zelf geïnstalleerd waardoor de productie van stropulp sterk verbeterd wordt.

---

(1) N.v.d.r.: In verband hiermede, zie ook M. VAN TRIMPONT, Zowat 150 jaar geleden las men...(9), in De Heemschutter, 1998, nr.159, p.20 (met verwijzing naar "De Volksverdediger" nr.8 van 20 september 1846).

In 1896 zijn er steeds twee weliswaar kleine papiermachines in gebruik voor de vervaardiging van stropapier.

De vooruitgang staat niet stil want in 1901 wordt de fabriek volledig van electriciteit voorzien. Toch beginnen de problemen zich te manifesteren en ondanks alles wordt deze NV op 20 april 1905 failliet verklaart.

Het zal nog tot 1907 duren alvorens door toedoen van de curator destijds deze Papeterie gekocht wordt door de "société Anonyme Anciens Etablissement L. Denaeyer".

Louis Denaeyer was ondertussen in 1902 overleden en het was zijn vrouw Alida Peeters die de zaken beheerde, het was zij dus die definitief eigenares werd van de kleine papierfabriek in Geraardsbergen, waarschijnlijk met de bedoeling een machtspositie te verwerven in een steeds belangrijker wordende papierindustrie in België.

In 1906 waren er reeds 52 papier en kartonfabrieken in België actief die tesamen goed waren voor een jaarproductie van 80.000 ton. In 1948 telde men 75 fabrieken en was de totale jaarproductie gestegen tot 240.000 ton papier per jaar.

Deze expansie is echter duidelijk aan de Papeterie de Grammont voorbijgegaan, dit ondanks men in 1911 nog steeds met 2 machines en onder kundige leiding van een Duits ingenieur produceerde. De mensen die toen in de fabriek werkten spraken van "bij den Duits", waarschijnlijk was de man toch niet zo geliefd want volgens overlevering werd er ooit op hem geschoten. Hij vluchtte dan ook in 1914 richting heimat.

Gedurende de lange oorlogsjaren werd er niet geproduceerd vanwege gebrek aan grondstoffen. Na deze trieste jaren werd dan terug opgestart met nog een papiermachine, de andere werd waarschijnlijk verwoest tijdens een van de vele bombardementen.

Blijkbaar had men in Willebroek ondertussen beslist om niet meer te investeren, dit vanwege de ondertussen sterk verouderde infrastructuur, waardoor de afzet van het onvolgende kwalitatief eindproduct steeds verminderde. In 1939 werd de enige werkende machine definitief stilgelegd.

Hierover lezen we in de jaarverslagen van de "Anciens Etablissements Louis De Naeyer" volgende commentaren:

- 1944: Onze fabriek te Geraardsbergen die volledig is stilgelegd, is tijdens een luchtbombardement eind mei getroffen. Er is gelukkig weinig schade berokkend.
- 1945: Onze fabriek te Geraardsbergen blijft stil ondanks de lichte schade opgelopen gedurende de vijf oorlogsjaren. De reden is waarschijnlijk dat De Naeyer zelf zwaar onder de bombardementen geleden heeft en dat het geld in eerste plaats moet dienen voor de heropbouw te Willebroek.
- 1946: Onze kleine fabriek te Geraardsbergen die volledig verouderd en niet meer aangepast is aan de moderne productie-eisen wordt onder deze omstandigheden niet meer opgestart en is verhuurd om andere activiteiten in uit te voeren. De huurder in kwestie blijkt ene Mr De Groote, handelaar in graan en zaden uit Zottegem te zijn. Hij zou de fabriek in 1952 kopen en nog later verkopen aan het Ministerie van Onderwijs, die er een groot gedeelte van de RITO liet op bouwen.

Zo werd de Papeterie de Grammont een deeltje industriële archeologie van Geraardsbergen.

Jean Merckx
Europalaan, 49
2830 Willebroek
tel: 03/8869376